

2007 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

DORIS LESSING

BESİNCİ
ÇOCUK

Türkçeleştiren:
Niran Elçi

Deli

Doris Lessing

2007 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Doris Lessing, 1919 yılında İran'da doğdu. Çocukluğunu Rodezya'da (bugünkü Zimbabve) geçirdi. 15 yaşında okulu bıraktı ve hemşirelik, telefon operatörlüğü gibi işlerde çalıştı. Rodezya'da ırkçılık karşıtı örgütlenmelerde rol oynadı. 1949 yılında Londra'ya yerleştikten sonra kendini tamamen yazarığa verdi. Eserlerinde, kendi yaşam tecrübelerinden de yola çıkan Lessing; cinsiyetçilik, eşitsizlik gibi toplumsal sorunlarla mücadele eden bireyleri, küçük ya da büyük ölçekte politik çatışmaları, 20. yüzyıl savaşlarının gölgesinde kimliğini arayan insanları ve toplulukları konu etmektedir. Nobel Ödülü'nün yanında, Somerset Maugham Ödülü, James Tait Ödülü, David Cohen Anı Ödülü, Uluslararası Catalunya Ödülü, S.T. Dupont Altın PEN Ödülü gibi pek çok uluslararası ödüle layık görülen Lessing'in kitapları, feminist edebiyattan bilimkurgu edebiyatına, çok geniş bir yelpazeye sahiptir.

Niran Elçi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü mezunu olan Niran Elçi, 2001 yılından beri çeviri yapıyor. Bugüne dek yüzden fazla eseri Türkçeleştirdi. Türkçeye kazandırdığı yazarlar arasında Terry Pratchett, Doris Lessing, George Saunders, John Wyndham, J.R.R. Tolkien, Robert Jordan, Bram Stoker ve George Orwell gibi isimler bulunan Niran Elçi, *Karaböcü* serisi, *Adamı Zorla Cadı Yaparlar*, *Kurabi'ye Uçan Omlet* gibi çocuk kitaplarının da yazarıdır.

BEŞİNCİ ÇOCUK

© 2018, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © 1988, Doris Lessing

İlk baskı 1988 yılında, İngiltere’de *The Fifth Child* adı ile Jonathan Cape Ltd. tarafından yapılmıŐtır.

Türkçe yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıŐtır.

YAZAR: Doris Lessing
TÜRKÇELEŞTİREN: Niran Elçi
EDİTÖR: Hilâl Aydın
DÜZELTİ: Ümit Mutlu
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna
GRAFİK UYGULAMA: Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Őti.
EskiŐehir Yolu 40. Km. BaŐkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Nisan 2019 (2000 adet)

ISBN: 978-605-2349-51-9
Yayınevi sertifika no: 11945
Matbaa sertifika no: 16031

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ő.nin tescilli markasıdır.

2007 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

DORIS LESSING
BESİNCİ ÇOCUK

Deli

Harriet ile David, aslında gitmek istemedikleri bir ofis partisinde tanıştılar ve tanışır tanışmaz bunun hayatları boyunca bekledikleri şey olduğunu anladılar. Muhafazakâr, eski kafalı, hatta demode; çekingen ve memnun etmesi zor... Başkaları tarafından böyle nitelendiriyorlardı ve kazandıkları tatsız sıfatlar bunlarla da sınırlı değildi. Onlarsa kendilerine dair görüşlerine inatla tutunuyor, pekâlâ sıradan ve haklı olduklarını, sırf modası geçmiş nitelikler diye duygusal titizlikleri ve kanaatkârlıkları için eleştirilemeyeceklerini savunuyorlardı.

Bu ünlü ofis partisi, senenin üç yüz otuz dört günü yönetim kurulu odası olarak kullanılan uzun, süslü, ciddi bir odada düzenlenmişti ve iki yüz kişi odayı sıkış tıkkış doldurmuştu. Hepsi inşaat işiyle uğraşan, birbiriyle ilişkili üç şirket, yıl sonu partileri için buradaydı. Ortam gürültülüydü. Küçük müzik grubunun çıkardığı kulakları zonklatan ritim, zemini ve duvarları sarsıyordu. Sıkışıklık yüzünden çoğu kişi dip dibe dans ediyordu. Çiftler, görünmez döner tablaların üzerindeymişçesine, oldukları yerde döne döne hoplayıp zıplıyordu. Kadınlar dramatik, tuhaf, rengârenk giyinip kuşanmışlardı: *Bana bakın! Bana bakın!* Erkeklerin bazıları da aynı ilgi açlığı içindeydi. Dans etmeyen birkaç kişi duvar

diplerine dizilmişti. Harriet ile David de onların arasındaydı; ellerinde kadehlerle dikilmiş, partiyi izliyorlardı. Dans edenlere bakarken aynı şeyi düşünüyorlardı: Erkeklerden çok kadınlar, ama bazı erkekler de, böyle keyifle değil de acıyla bağıyor ve yüzlerini buruşturuyor olsalar aradaki fark anlaşılmazdı. Sahnede zorlama bir coşku vardı... Ama bu düşüncelerini de pek çok başka düşünce gibi kimseyle paylaşmayı beklemiyorlardı.

Odanın diğer ucundan bakılınca –görünüşleriyle ilgi çekmeye çalışan onca insan arasından görülebilirse şayet– Harriet pastel rengi bir bulanıklıktan, empresyonist bir tablo veya hileli bir fotoğraftaki gibi fona karışmış bir kızdan ibaretti. Kurutulmuş ot ve yapraklarla düzenlenmiş büyük bir vazunun yanında duruyordu, elbisesi çiçekliydi. Ona odaklanan gözler devamında, modaya uygun olmayan kıvrırcık siyah saçlar görüyordu... yumuşak ama düşünceli mavi gözler... sınıksız kısılmış dudaklar. Aslında, yüz hatları keskin ve güzel, vücudu sağlam yapılydı. Sağlıklı bir genç kadın, ama belki de bir bahçede daha fazla rahat edecek bir genç kadın?

David bir saattir aynı yerde dikilmiş, ölçülü bir biçimde içiyordu. Ciddi gri-mavi gözleriyle uzun uzun bu kişiyi bir o çifti inceliyor; insanların nasıl bir araya gelip ayrıldığını, nasıl sektiklerini izliyordu. Harriet'e, ayaklarını yere sağlam basan biri gibi görünmemişti; parmak uçlarında denge kurmuş, havada gezinir gibiydi. İnce yapıly, genç bir adamdı –olduğundan daha genç görünüyordu– yuvarlak ve içten bir yüzü vardı, kızlar parmaklarını o yumuşak kahverengi saçlardan geçirmeye can atardı ama sonra o düşünceli bakışların etkisiyle kendilerini tutarlardı. David kızları huzursuz ederdi. Harriet'i etmedi.

Dikkatli ve mesafeli tavrının kendisininin kopyası olduğunu biliyordu. Nüktedan havasının çaba gerektirdiğini tahmin ediyordu. David'in aklından da onun hakkında benzer yorumlar geçiyordu. Kız bu tür etkinliklerden en az onun kadar hoşnutsuzmuş gibi görünüyordu. İkisi de diğerinin kim olduğunu anlamıştı. Harriet inşaat malzemeleri tasarlayan ve tedarik eden bir şirketin satış departmanındaydı, David ise mimardı.

Öyleyse, bu ikisini tuhaf ve anormal yapan şey neydi? Cinselliğe yaklaşımları! Altmışlarda yaşıyorlardı! David, gönülsüzce âşık olduğu bir kızla uzun ve zor bir ilişki yaşamıştı. Kız tam da onun istemediği türden bir kızdı. Zıtların çekimi hakkında birbirleriyle şakalaşırlardı. Kız, David'in onu doğru yola döndürmeyi düşündüğünü iddia ederek ona takılırdı: "Sanırım *sen* zamanı geri çevirebileceğini hayal ediyorsun ve işe benimle başlayacaksın!" Yaşadıkları mutsuz ayrılıktan sonra kız –David'in tahminine göre– Sissons Blend şirketindeki herkesle yatmıştı. Kızlarla yatışını duymak da şaşırtıcı olmazdı. Bu gece o da buradaydı; flamenko elbisesinin esprili bir taklidi olan, siyah dantellerle bezeli kırmızı bir elbise giymişti. Bu uydurma kıyafetten uzanan başı şaşırtıcıydı. Tamamen bin dokuz yüz yirmiler tarzını denemişti, yağlayıp başına yapıştırdığı siyah saçları ensesinde sipsivri uzanıyordu, kulaklarının üzerinde iki parlak, siyah diken daha vardı ve siyah bir tutam da kıvrılarak alnına sarkıyordu. Kız odanın karşısında, partneriyle fırl fırl döndüğü yerden David'e çılginca el salladı ve öpücükler yolladı, David de dostça gülümseyerek karşılık verdi: Darılmaca yok. Harriet'e gelince, o bakireydi. "*Bu zamanda mı?*" diye haykırabilirdi arkadaşları, "Deli misin sen?" Eğer bu, savunulması gereken fizyolojik bir durumsa, Harriet

kendini bakire olarak görmemişti; o kendisini daha ziyade güzel, zarif kâğıtlara sarılmış, tedbirli bir biçimde doğru kişiye verilmek üzere bekleyen bir armağan olarak görüyordu. Kendi kız kardeşleri ona gülüyordu. Harriet, “Üzgünüm. Bu önüne gelenle yatma meselesinden hiç hoşlanmıyorum, bana göre değil,” dediğinde ofisteki kızlar kasten eğleniyormuş gibi görünmeye özen gösteriyorlardı. Her daim ilginç bir konu olarak, genellikle de nahoş sözlerle, arkasından konuşulduğunu biliyordu. Büyükannesinin neslinden edepli kadınların soğuk bir küçümsemeyle, “Ahlaksızın teki, bilirsin,” veya “Hiç matah bir kadın değil,” veya “Ahlakın esamisi okunmuyor onda,” dediği gibi, annesinin neslinin ise, “Erkek delisi,” veya “Kadın tam bir nemfomanyak,” dediği gibi, bu zamanın aydınlanmış kızları da birbirlerine, “Çocuklukunda bir şey yaşamış ki böyle olmuş. Zavalılık,” diyorlardı.

Gerçekten de zaman zaman talihsiz veya bir şekilde eksik hissettiği olmuştu, çünkü yemeğe çıktığı veya sinemaya gittiği erkekler onun kendilerini reddetmesini hem kabalık hem de hastalıklı bir bakış tarzının kanıtı olarak görüyorlardı. Bir süreligine, diğerlerinden daha genç bir kız arkadaşıyla gezmişti, ama sonra bu kız da, Harriet’in çaresizlik içinde tanımladığı şekliyle “diğerlerine benzemişti.” Harriet kendini uyumsuz biri olarak tarif ediyordu. Akşamlarını genellikle yalnız geçiriyordu ve hafta sonlarında eve, annesine gidiyordu. Ve annesi, “Eh, sen eski kafalısın, hepsi bu. Fırsatları olsa pek çok kız da eski kafalı olmak isterdi,” diyordu.

Bu iki ayrıksı insan, Harriet ile David, aynı anda köşelerinden ayrılıp birbirlerine doğru yürümeye başladılar. Ünlü ofis partisi, hikâyelerinin bir parçasına dönüştüğünde, bu önemli bir

ayrıntı olacaktı: “Evet, tam olarak aynı anda...” Duvar diplerine yığılmış insanları itip geçmeleri gerekti. Dansçılardan korumak için kadehlerini başlarının üzerine kaldırmışlardı. Böylece sonunda, gülümseyerek, ama belki bir parça endişe içinde, bir araya geldiler. David, Harriet’in elini tuttu ve kalabalığın arasından sıyrılarak büfenin olduğu, gürültücü insanlarla dolu yan odaya girdiler, oradan da kucaklaşmış birkaç çiftin bulunduğu koridora geçtiler ve karşılıklarına çıkan kiltsiz ilk kapıdan içeri girdiler. Burası bir ofisti ve içeride bir çalışma masası, sert sandalyeler ve bir kanepede vardı. Sessizdi... yani, hemen hemen. İçlerini çektiler. Kadehlerini bıraktılar. Birbirlerine dilediklerince bakabilmek için karşı karşıya oturdular ve sonra konuşmaya başladılar. O âna dek konuşma hakkından mahrum kalmışlar, konuşmaya susamışlar gibi durmadan konuştular. Koridorun karşısından gelen gürültü dinmeye başlayana kadar diz dize oturup konuşmaya devam ettiler; sonra da sessizce çıkıp David’in yakınındaki dairesine gittiler. Orada, el ele tutuşarak yatağa uzandılar, konuştular, arada öpüştüler ve sonra uyudular. Vakit kaybetmeden Harriet, David’in dairesine taşındı, çünkü o zamana dek bütçesi yalnızca ortak kullanılan büyük bir dairede tek bir oda tutmaya yetmişti. Baharda, evlenmeye karar vermişlerdi bile. Neden bekleyeceklerdi ki? Birbirleri için yaratılmışlardı.

Harriet üç kız kardeşin en büyüğüydü. On sekiz yaşında evni terk edene kadar çocukluğuna ne çok şey borçlu olduğunu anlamamıştı, çünkü arkadaşlarının çoğunun ebeveynleri boşanmıştı, darmadağın ve gelişigüzel hayatlar yaşıyorlardı ve tabiri caizse, sorunlu insanlardı. Harriet onlar gibi değildi, her zaman ne istediğini bilmişti. Okulda yeterince başarılıydı, güzel sanatlar

okuluna gidip grafik tasarımcılık diploması almıştı; bu, evlene kadar zaman geçirmenin hoş bir yolu gibi görünmüştü ona. Kariyer kadını olup olmama sorusu kafasını hiç kurcalamamıştı, yine de bu konuda tartışmaya hazırды, gereğinden daha ayrıksı görünmek istemezdi. Annesi, sağduyu sınırları içinde isteyebileceği her şeye sahip, hâlimden memnun bir kadındı, Harriet'e ve diğer kızlarına öyle geliyordu. Harriet'in annesiyle babası, mutlu bir hayatın temelini aile olduğu fikrini sorgusuz sualsiz kabul etmişti.

David'in geçmişi ise bambaşkaıydı. Daha yedi yaşındayken annesiyle babası boşanmıştı. David sık sık iki çift anne-babası olduğunu söyleyerek şaka yapardı. İki evde de odası olan, psikolojik sorunlarıyla herkesin ilgilendiği çocuklardandı. Çocuklar açısından ailede hayli sorun, hatta mutsuzluk yaşansa da, kötülük ya da hınç yaşanmamıştı. David'in annesinin ikinci kocası, David'in diğer babası, akademisyen ve tarihçiydi. Oxford'da büyük, bakımsız bir evde yaşıyorlardı. David bu adamı, Frederick Burke'ü severdi; nazik ve mesafeli bir kadın olan annesi gibi nazik ve mesafeli bir adamdı. Bu evdeki odasını yuvası olarak görmüştü; hayalinde hâlâ gerçek yuvası orasıydı, ama yakında o yuvanın bir uzantısı, genişletilmiş hâli olarak Harriet'le birlikte yeni bir yuva kuracaklardı. Şimdiki yuvası bu evin arkasında, bakımsız bir bahçeye bakan geniş yatak odasıydı; çocukluğuyla dolu ve tam İngilizlere yaraşır şekilde oldukça soğuk, eski püskü bir oda. Gerçek babası ise kendine benzer biriyle evlenmişti; zenginlerin alaycı iyi huyluluğuna sahip, gürültücü, nazik, becerikli bir kadınla. James Lovatt tekne inşa ederdi; David onu görmeyi kabul ettiği zamanlarda, gidip kaldığı yer bir yat ranzası veya Fransa'nın güneyinde veya Batı Hint Adaları'ndaki bir vil-

lanın odası (“Burası *senin* odan, David!”) oluyordu. Ama David, Oxford’daki eski odasını tercih ediyordu. Büyürken geleceğine dair kendi özel, hırslı planlarını yapmıştı. Onun çocuklarının hayatı bambaşka olacaktı. O ne istediğini, ne tür bir kadına ihtiyaç duyduğunu biliyordu. David geleceğini, hedeflemesi ve koruması gereken bir şey olarak görüyordu; bu konuda karısı da ona benzemeliydi; mutluluğun nerede olduğunu ve onu nasıl koruması gerektiğini bilmeliydi, tıpkı Harriet’in kendi geleceğini eski âdetlerde görmesi gibi. Öyle ki ona krallığının anahtarlarını bir erkek verecekti, Harriet orada doğasının talep ettiği her şeyi bulacaktı, bu onun doğuştan hakkıydı ve doğduğu günden itibaren her tür karmaşa ve dramı reddederek, adım adım o noktaya doğru –başta farkında olmadan, ama sonra büyük kararlılıkla– ilerlemişti. David, Harriet’le tanıştığında otuz yaşındaydı ve hırslı bir adamın inatçı, disiplinli tavrıyla çalışıyordu; ama uğruna çalıştığı şey bir yuvaydı.

İstedikleri yaşam tarzına uygun evi Londra’da bulmaları imkânsızdı. Hem, ihtiyaç duydukları yerin Londra olduğundan da emin değildiler; hayır, ihtiyaç duydukları yer Londra değildi, kendine has bir havası olan, küçükçe bir kasabayı tercih ederlerdi. Hafta sonlarını, iş için Londra’ya gidip gelebilecekleri, yakın mesafedeki kasabaları gezerek geçirdiler ve kısa süre sonra Victoria dönemi tarzında yapılmış, bahçesini otların bürüdüğü büyük bir ev buldular. Kusursuz! Ama genç bir çift için saçmaydı; bir sürü odası, koridoru, sahanlığı ve bir tavan arası bulunan, üç katlı bir ev... Aslında, çocuklar için bol bol yeri olan bir ev.

Ama zaten bir sürü çocukları olsun istiyorlardı. Her ikisi de, geleceğe dair taleplerinin muazzamlığı yüzünden âdeta

meydan okurcasına, bir sürü çocukları olmasının bir “sakıncası olmadığını” ilan ediyordu. “Hatta dört, beş tane...” “Ya da altı,” demişti David. “Ya da altı!” dedi Harriet ve hissettiği rahatlama ile gözleri yaşarana kadar güldü. Kahkahalar atarak yatakta yuvarlandılar ve öpüştüler. Coşku içindeydiler, çünkü ikisinin de istediği, ancak reddedileceğini düşündüğü ve hatta ödün vermeye hazır oldukları bu konu hiç sorun çıkarmamıştı. Ama Harriet, David’e, David de Harriet’e “En az altı çocuk” diyebilse de, bunu başka kimseye söyleyemiyorlardı. David’in oldukça iyi maaşına ve Harriet’in kazancına rağmen, bu evin kredi taksitleri onların gücünü aşardı. Ama bir şekilde başaracaklardı. Harriet iki sene boyunca çalışacaktı, David’le birlikte Londra’daki işlerine gidip gelecekelrdi ve sonra...

Evi satın aldıkları gün küçük verandada el ele durdular. Etraflarında, dalların hâlâ çıplak olduğu ve baharın ilk günlerinin soğuk yağmuruyla parıldadığı bahçede kuşlar ötüşüyordu. Kalpleri mutlulukla çarparak ön kapının kilidini açtılar ve geniş bir merdivene bakan çok büyük odada dikildiler. Evin önceki sahiplerinden biri de tıpkı onlar gibi burada bir yuva görmüştü. Duvarlar yıkılarak, neredeyse bütün zemin katı kaplayan bu oda oluşturulmuştu. Odanın yarısını mutfak kaplıyordu ve mekânın kalanından, üzerine kitap dizilebilecek alçak bir duvarla ayrılmıştı yalnızca. Odanın diğer yarısında kanepelere, sandalyelere, bir aile odasının genişliğine ve rahatlığına bol bol yetecek kadar yer vardı. Yavaşça, yumuşak adımlarla, neredeyse nefes bile almadan, gülümseyerek ve birbirlerine bakarak, ikisi de birbirlerinin gözlerinde yaşlar gördüğünden daha da fazla gülümseyerek ilerlediler. Yakında kilimlerle kaplanacak olan çıplak tahtaların

üzerinden geçtiler ve sonra, eski moda pirinç çubukların bir halı beklediği merdiveni yavaşça tırmandılar. Merdiven sahanlığında dönüp, krallıklarının yüreğini oluşturacak büyük odaya sevinçle baktılar. Yukarı çıktılar. Birinci katta büyük bir yatak odası vardı, onlarınki. Burası, doğacak bebeklere ayrılacak daha küçük başka bir odaya açılıyordu. Bu katta dört düzgün oda daha vardı. Yine geniş ama ilkinde göre biraz daha dar bir merdiven bir üst kata çıkıyordu ve ikinci kattaki dört odanın pencereleri, tıpkı aşağıdakiler gibi, ağaçlar, bahçeler, çimenlikler görüyordu; hoş bir banliyönün tüm manzaraları... Ve bu katın üzerinde de-vasa bir tavan arası vardı; tam da gizli, sihirli oyunlar oynayacak yaşa gelmiş çocuklara göre bir yer.

Merdivenleri yavaş yavaş indiler, bir kat, iki kat, odalardan, çocuklarla, akrabalarla, misafirlerle dolu olarak hayal etikleri başka odalardan geçtiler ve bir kez daha yatak odalarına girdiler. Odada büyük bir yatak bırakılmıştı. Bu yatak, evi onlara satan çift için özel olarak yapılmıştı. Emlakçının dediğine göre, buradan götürülmesi için yatağın sökülmesi gerekirdi; zaten yatağın sahipleri yurtdışına taşınıyordu. Harriet ile David yan yana yatağa uzanıp odalarına baktılar. Giriştikleri iş karşısında huşuya kapılmış, sessizdiler. Islak güneşin önündeki leylak ağacının gölgeleri geniş tavana, baştan çıkarıcı bir şekilde, bu evde yaşayacakları senelerin resmini çiziyormuş gibi görünüyordu. Başlarını çevirerek pencerelere, leylak ağacının, yakında patlayıp çiçeklenecek canlı tomurcuklarla kaplı üst dallarına baktılar. Sonra birbirlerine döndüler. Yanaklarından gözyaşları süzülüyordu. Orada, yataklarında seviştiler. Harriet neredeyse, “Hayır, dur! Ne yapıyoruz biz?” diye haykıracaktı. Çocuk yapmayı iki

sene sonrasına ertelememişler miydi? Ama David'in kararlılığı onu etkisi altına almıştı; evet, olan buydu. David bilinçli, odaklanmış bir yoğunlukla, Harriet'in gözlerinin içine bakarak sevişiyordu; onun bu kararlılığı ve Harriet'in geleceğini sahiplenmesi, Harriet'in onu kabul etmesiyle sonuçlandı. Harriet'in yanında gebelik önleyici herhangi bir şey yoktu. (Elbette, her ikisi de doğum kontrol hapına güvenmiyordu.) Harriet doğurganlığının zirvesindeydi. Ama yine de bu şekilde, ciddi bir kararlılıkla seviştiler. Bir kez. İki kez. Daha sonra, oda karardığında tekrar.

"*Eh,*" dedi Harriet kısık bir sesle, çünkü korkuyordu ve bunu göstermemeye kararlıydı, "olan olmuştur kesin."

David kakhaha attı. Mütevazı, nüktedan, makul David'den hiç beklenmeyecek, yüksek, pervasız, aldırışsız bir kakhaha. Şimdi oda iyice kararmıştı ve büyük bir boşluk gibi görünüyordu; uçsuz bucaksız, karanlık bir mağara gibi. Yakında bir yerde bir dal duvara sürtünüyordu. Havada soğuk, yağmurlu toprak ve seks kokusu vardı. David kendi kendine gülümseyerek yatıyordu ve Harriet'in baktığını hissedince başını hafifçe çevirdi, gülümsemesi onu da içine aldı. Ama David kendi dünyası içindeydi; gözleri, Harriet'in tahmin edemediği düşüncelerle parlıyordu. Harriet onu tanımıyormuş gibi hissetti... "David," dedi çabucak, sihri bozmak için, ama David ona daha sıkı sarıldı ve kolunu, Harriet'in bu kadar güçlü, bu kadar ısrarcı olabildiğine inanamadığı bir elle kavradı. Bu kavrayış, *Sessiz ol*, diyordu.

Onlar orada yatarken sıradanlık ağır ağır geri geldi ve o zaman birbirlerine dönüp küçük, güven verici, gündüz öpücükleriyle öpüşebildiler. Soğuk karanlıkta kalkıp giyindiler, henüz elektrik bağlanmamıştı. Bütünüyle sahiplendikleri evlerinin

merdiveninden aşağı inip büyük aile odalarına girdiler; gizemli ve saklı hâldeki, henüz onların olmayan bahçeye çıktılar.

“Ee?” dedi Harriet şakayla karışık, Londra’ya dönmek üzere David’in arabasına binerlerken. “Hamile kalırsam tüm bunların parasını nasıl ödeyeceğiz?”

Haklıydı: Nasıl ödeyeceklerdi? Harriet gerçekten de o yağmurlu akşamüstünde, o yatak odasında hamile kaldı. Kaynaklarının kıtlığını ve kendi zayıflıklarını düşünerek zor anlar yaşadılar. Çünkü maddi desteğin yetersiz olduğu bu tür zamanlarda, yargılanıyormuşuz gibi hissederiz. Harriet ile David de kendileri eksik ve yetersizmiş, başkalarının sürekli yargılayarak yanlış bulduğu inatçı inançları dışında tutunacak dalları yokmuş gibi hissediyordu.

David, hâli vakti yerinde olan babasından ve üvey annesinden hiç para almamıştı. Yalnızca eğitimini karşılamışlardı, hepsi bu. (Kız kardeşi Deborah’ın eğitimini de karşılamışlardı; ama nasıl David annesinin yaşam tarzını benimsemişse, Deborah da babasınınkini benimsemişti ve bu yüzden pek sık görüşmüyorlardı ve iki kardeş arasındaki farklılıklar David’e göre şu şekilde özetlenebilirdi: Deborah zenginlerin yaşam tarzını seçmişti.) Şimdi para istemek içinden gelmiyordu. Hırslı akademisyenler olmayan İngiliz ebeveynin ise –annesiyile kocasını bu şekilde düşünüyordu– pek az parası vardı.

Bir öğleden sonra dördü –David ile Harriet, David’in annesi Molly ve Frederick– aile odasında, merdivenin yanında durmuş yeni krallığı inceliyordu. Şimdi odada, mutfak tarafında, on beş ila yirmi kişinin rahatça oturabileceği çok büyük bir masa vardı. Yerel müzayede salonlarından ikinci el alınmış

iki kocaman kanep ve rahat sandalyeler de yerleştirmişlerdi. David ile Harriet Şimdi, onları yargılayan bu iki yaşlı insanın karşısında dikilirken, kendilerini çok daha gereksiz Şekilde ayrıkısı ve fazla genç hissediyorlardı. Molly ile Frederick iriyarı ve pasaklı insanlardı, gür saçları kırlaşmıştı, h llerinden hoşnut bir tarzda modayı k c mseyen rahat giysiler giymişlerdi. Hayırsever saman yığınlarına benziyorlardı, ama birbirlerine bakışları David'in çok iyi bildiği her zamanki bakışlar değildi.

"Tamam, o zaman," dedi şakayla, artık gerilime dayanamayarak, "söyleyebilirsiniz." Kolunu Harriet'e doladı. Harriet sabah bulantıları yüzünden ve bir haftadır yer silip pencere temizlediği için solgun ve s z lm ş h ldeydi.

"Otel mi işleteceksiniz?" diye sordu Frederick makul bir Şekilde, eleştirmiş gibi konuşmamaya kararlıydı.

"Kaç ocuk yapmayı düşünüyorsunuz?" diye sordu Molly, itiraz etmenin anlamı olmadığını gösteren kısa kakhahasıyla.

"ok," dedi David usulca.

"Evet," dedi Harriet de. "Evet." David'in aksine o, bu ebeveynin ne kadar sinirli olduğunun farkında değildi. O türden insanların hep yaptığı gibi gelenek dışına çıkmış gibi görünme-ye çalışsalar da, aslında geleneksellik timsaliydiler ve abartıdan, aşırılık ruhunun tüm tezahürlerinden nefret ediyorlardı.

"Hadi gelin, yakınlarda düzgün bir otel varsa size akşam yemeği ismarlayalım," dedi David'in annesi.

Yemek sırasında başka konular konuşuldu. Ta ki kahveler içilirken Molly Őunu diyene kadar: "Babandan yardım istemen gerekeceğini biliyorsun, değil mi?"

David irkilmiş ve sıkılmış görünüyordu, ama durumla yüz-

leşmesi gerekiyordu. Asıl önemli olan ev ve o evin içinde yaşanacak hayattı. Onların, yani Molly'nin ve Frederick'in, hatta James ile Jessica'nın yaşamlarındaki tüm eksiklikleri geçersiz kılacak, affettirecek, telafi edecek bir yaşam. David'in gençliğinin kendini beğenmişliğiyle dolu yüzündeki kararlılığa bakarak, bu şekilde düşündüğünü her iki ebeveyn de biliyordu.

Otelin karanlık otoparkında vedalaşırken Frederick, "Bana kalırsa ikiniz de epey delisiniz. Eh, en azından dikbaşı."

"Evet," dedi Molly. "Bu işi doğru düzgün düşünmemişsiniz. Çocuklar... çocuk sahibi olmayan hiç kimse ne kadar zahmetli olduklarını bilmez."

Bunun üzerine David manidar şekilde güldü, Molly'nin tanıdığı ve kasıtlı olarak kahkahayla karşıladığı eski bir ima. "Sen anaç biri değilsin," dedi David. "Mizacında yok. Ama Harriet anaç bir kadın."

"Pekâlâ," dedi Molly, "hayat sizin hayatınız."

İlk kocası James'e telefon etti. James o sırada Wight Adası yakınlarında, yatındaydı. Konuşmaları, "Bence gelip kendi gözlerinle görmeyen gerek," yorumuyla sona erdi.

"Pekâlâ, öyle yapacağım," dedi James, söylenenler kadar söylenmeyenleri de kabul ederek. Ondan ayrıldığı için memnuniyet duymasının başlıca sebebi, karısının ifade etmedikleriyle başa çıkmakta güçlük çekmesiydi.

Bu konuşmadan kısa süre sonra David ile Harriet bir kez daha David'in anne ve babasıyla –ama bu kez diğer çiftle– dikilmiş, evi inceliyorlardı. Bu sefer evin dışındaydılar. Jessica, hâlâ kışın ve rüzgârlı baharın ormansı kalıntılarıyla kaplı olan çimenliğin ortasında durdu ve evi eleştirel bir gözle süzdü. Ona

göre, tıpkı İngiltere gibi kasvetli ve çirkindi. Jessica, Molly ile aynı yaşıydı, ama zayıf ve bronzlaşmış olduğundan ve kullanmadığında bile güneş yağıyla parlıyormuş gibi görüldüğünden, yirmi yaş daha genç gösteriyordu. Saçları sarı, kısa ve parlaktı, giysileri canlıydı. Yeşim rengi ayakkabılarının topuklarını çimenlere bastırdı ve kocası James'e baktı.

James evi dolaşmıştı bile. David'in beklediği üzere, "İyi bir yatırım," dedi.

"Evet," dedi David.

"Fiyatı aşırı değil. Sanırım çoğu kişi için fazla büyük olduğundan. Ekspertiz raporu düzgündü, değil mi?"

"Evet," dedi David.

"Bu durumda, kredi borcunuzun sorumluluğunu ben üstleneceğim. Vadesi ne?"

"Otuz sene," dedi David.

"O zamana kadar ölüyorum herhâlde. Eh, düğün armağanı olarak pek bir şey vermemiştiniz zaten."

"Deborah için de aynısını yapman gerekecek," dedi Jessica.

"David için yaptıklarımızdan daha fazlasını yaptık Deborah için," dedi James. "Hem, yeterince paramız var."

Jessica gülerken omuzlarını silkti, çoğu Jessica'nın parasıydı. Para konusundaki bu rahatlık yaşamlarının ayırt edici özelliği idi. David ise bu yaşamı denemiş ve hararetle reddetmişti, Oxford'daki evin tutumluluğunu –bu sözcüğü asla dillendirmemiş olsa da– tercih etmişti. James ile Jessica'nın havası, aşırı kolay hayatı, zenginlerin hayatıydı; ama şimdi o yaşam tarzına borçlu olacaktı.

"Peki, kaç çocuk yapmayı planlıyorsunuz, sormama izin

varsa?” diye sordu ıslak çimenlerin üzerine tünemiş muhabbet kuşu gibi görünen Jessica.

“Çok,” dedi David.

“Çok,” dedi Harriet.

“Yerinde olmak istemezdim,” dedi Jessica ve bunun ardından David’in diğer ebeveyni de bahçeyi –ve rahat bir nefes alarak İngiltere’yi– terk etti.

Sonra sahneye Harriet’in annesi Dorothy girdi. “Ah Tanrım, insanın annesinin sürekli etrafta olması ne kadar da korkunç,” demek ne Harriet’in, ne de David’in aklına geldi; çünkü eğer aile hayatını seçmişlerse, Dorothy’nin süresizce gelip Harriet’e yardım etmesi doğaldı ve bunu, kendisinin de bir hayatı olduğunu ve o hayata dönmesi gerektiğini sık sık tekrarlayarak yapıyordu. Dorothy duldu ve bahsettiği hayat daha çok kızlarını ziyaret etmekten ibaretti. Aile evi satılmıştı ve şimdi, pek de hoş olmayan küçük bir dairede oturuyordu, ama yakınmak hiç huyu değildi. Yeni evin büyüklüğünü gördükten ve sahip olduğu potansiyeli fark ettikten sonra, günler boyunca sıradışı bir sessizliğe kapılmıştı. Üç kız evladını yetiştirirken çok güçlük çekmişti. Kocasını endüstri kimyageri olarak çalışıyordu ve maaşı hiç fena değildi, ama hiçbir zaman fazla paraları olmamıştı. Küçük bile olsa bir ailenin maliyetini her açıdan biliyordu.

Bir akşam yemekte, bu minvalde yorumlar yapmayı denedi. David, Harriet, Dorothy. David eve geç gelmişti, tren rötar yapmıştı. İşe bu kadar uzak bir yerden gidip gelmesi herkes için kötü olacaktı, ama zahmetin büyüğünü David çekecekti, çünkü işe gidip gelmek sabah akşam ikişer saat alıyordu. Hayallerine David’in yaptığı katkılardan biri de bu olacaktı.

DORIS LESSING

BESİNCİ ÇOCUK

Harriet ve David, geleneksel aile yapısının önemini yitirdiği bir toplumda, akrabaları bir araya getirdikleri büyük evlerinde dört çocuklarıyla mutlu bir yaşam sürmektedir. Dışarıdaki yıkıcı dünyanın etkilerinden uzak, düşledikleri eski moda değerlere adanmış huzurlu yuvayı kurmakla övünen çiftin yaşamı, beşinci çocukları Ben'in doğumuyla altüst olur. Harriet, içinden çıkan bu çirkin, iri ve kontrolü güç bebekle birlikte hiç tanımadığı bir karanlıkla ve ummadığı bir toplumsal tepkiyle karşı karşıya kalır; bir zamanlar gerçek kıldıkları aile düşü giderek kâbusa dönüşür.

Doris Lessing bizi, kökleri derinlere uzanan evrensel korkularımızla yüzleştiren annelik, toplumsal normlar ve beklentiler ile aile merkezli güvenlik ve mutluluk yanılsaması üzerine düşündürüyor.

"Harriet birçok kez uyanmış, Ben'in yarı karanlıkta durup onları seyrettiğini görmüştü. Bahçenin gölgeleri tavanda oynasır, koca odanın içindekiler hiçlikte kaybolurken, karanlığın içinde bütününü seçilemeyen bu ifrit çocuk oracıkta dikiliyordu. İnsana ait gibi durmayan o gözler, Harriet'i uykularından uyandırıyor."